

Könyvismertetés

Vigvári András: Pénzügy(rendszer)tan

A pénz realitása mindannyiunk meghatározó élménye. A mindennapokban történő eligazodásunkhoz elengedhetetlenek a pénzre vonatkozó, szilárdnak hitt, de sokszor mégis felületesnek bizonyuló ismereteink. Vigvári András könyve szerencsésen ötvözi a pénzügyi ismeretanyag bemutatásának közérthető, gyakorlatorientált, ugyanakkor elméletileg megalapozott formáit. Az újszerű tipográfiájú, igényes kialakítású könyv egyaránt ajánlható a téma iránt érdeklődő gyakorló, ismereteiket aktualizálni és rendszerezni kívánó szakembereknek, valamint a felsőfokú tanulmányokat folytató közgazdász hallgatóknak.

A mű figyelemfelkeltő címe a pénzügytan szóba – kreatív szóalkotással - zárójellel illeszti be a rendszer szót, ezzel utal arra, hogy a pénzügyi rendszert a gazdasági-társadalmi környezetbe beágyazottan, illetve alkotó elemeinek egységeként elemzi. Értelmezése szerint a pénzügyi rendszer része a gazdaság és társadalom nagy rendszerének, ugyanakkor a pénzellátási rendszer, a pénzpiaci rendszer, a költségvetési (fiskális) rendszer, valamint az ellenőrzési rendszer alrendszereiben valósul meg működése. Az alrendszereket kölcsönös függés és egymásra hatás jellemzi, de a környezeti hatásokhoz és a gazdasági-társadalmi igényekhez történő állandó változás és alkalmazkodás is megfigyelhető. Az állandó változás és alkalmazkodás folyamatát a Szerző úgy érzékelteti, hogy az alrendszereknek nem statikus leírását nyújtja, hanem a működésre jellemző állandó fejlődésnek és tökéletesedésnek evolúciós folyamatát mutatja be, s közben nem feledkezik meg a fejlődés folyamatát kísérő kockázatokról és veszélyekről sem.

A könyv első fejezetében a pénzügyi rendszer definíciójához szükséges alapfogalmakkal ismerteti meg a Szerző. A pénzügyi rendszerek evolúciója külön fejezetben jelenik meg a könyv végén, melyben a pénz- és finanszírozás-elmélet és pénzügyi gondolkodás fejlődéséről szól. Hasonlóképpen a könyv anyagát lezáró fejezetben található a pénzügyi rendszert általánosságban leíró fejezet is, ahol a pénzügyi rendszerek egyensúlyával, a bizonytalanság és kockázat kérdésével, valamint az egyensúly biztosításához elengedhetetlen információ meghatározó szerepével foglalkozik.

A pénz és a mai pénzrendszerek kialakulásával foglalkozó fejezet kiemelten foglalkozik az inflációs pénzrendszerek veszélyeivel, különösen a változó ütemű infláció esetében a gazdasági kalkuláció, illetve tágabb értelemben a gazdálkodás ellehetetlenülésével, a reálgazdaság fejlődésére gyakorolt hatásával. A pénzrendszerek jövőjével foglalkozó gondolatok közül felhívja a figyelmet az elektronikus pénzáttutálási rendszerek, az elektronikus pénz elterjedésével összefüggő perspektívára. A jövőben a pénzügyi tranzakciók növekvő hányada kerülhet ki a bankrendszer felügyelete alól (vásárlói pontok gyűjtése és közvetlen levásárlása a szolgáltatást nyújtónál), ami pénzügyi szektor jövedelmezőségének rontásán keresztül akár a pénzügyi rendszerek stabilitását is befolyásolhatja.

A pénzellátási (monetáris) rendszer bemutatásánál a szerző a pénzteremtés folyamatának elemzése mellett nagy teret szentel a pénzellátási rendszer evolúciójának. Míg a modern gazdaságban a jegybankok függetlensége eredményesen járult hozzá a gazdasági rendszerek stabilitásának fenntartásához, a nemzetek feletti valutaövezetek létrejötté, valamint a nemzetek feletti pénzellátási rendszer megteremtése például a Központi Bankok Európai Rendszere formájában a nemzetállamok költségvetési politikai korlátozásához, s így gazdaságpolitikai függetlenségének korlátozásához vezethet majd.

A pénzpiacokról szóló fejezetben a gazdasági szereplők pénzpiaci kereslete és kínálata megteremtésével foglalkozik. A fejezet részletesen taglalja a különböző motivációjú megtakarítók, befektetők, valamint a pénzügyi közvetítők szerepét a pénzpiaci egyensúly megteremtésének folyamatában. Bemutatja a banki- illetve részvénytőzsi vállalatfinanszírozás jellemzőit és eltérő fontosságát a különböző országok pénzügyi rendszerében, a jelenlegi formák történeti alakulását, valamint az alkalmazott formák előnyeit és hátrányait.

A fiskális rendszerrel foglalkozó fejezet a kormányzati szektor pénzügyi rendszerének működését mutatja be. Az államháztartás rendszerét a kormányzati rendszer funkcióiból kiindulva mutatja be, s ehhez igazodóan ismerteti az egyes államháztartási alrendszereket, a központi költségvetést, az önkormányzati szférát, a nyugdíj- és egészségbiztosítási alapokat, valamint az egyéb elkülönített alapok helyét a célok és feladatok rendszerében. Az államháztartás működése nem érthető meg a fiskális rendszert működtető intézményrendszer motivációinak ismerete nélkül. A politikai testületek, a kormányzati apparátusok, a költségvetési intézmények, a kvázi fiskális szervezetek (állami tulajdonú pénzintézetek, speciális közszolgáltató vállalatok) valamint az ellenőrző és auditáló szervezetek mindegyike eltérő érdekelt és szakmai háttér mellett alakítja az államháztartási folyamatokat. A magyar államháztartás bevételi és kiadási pozícióinak részletes bemutatásán túlmenően alapvető figyelmet szentel a deficitfinanszírozással kapcsolatos eltérő stratégiai megfontolásoknak, a fiskális rendszer egészséges működését jelző indikátoroknak. Ezek közül kitüntetett szerepet kapnak a fenntarthatósági mutatók, melyek az adott költségvetési politika fenntarthatóságát mutatják be, a rugalmassági mutatók, melyek a költségvetési politika reakcióképességét jelzik, valamint a sérülékenységi mutatók, melyek a külső finanszírozás terheiről adnak felvilágosítást. Külön alfejezet foglalkozik az elkülönített pénzalapokkal, valamint a helyi önkormányzatok finanszírozási sajátosságaival.

A pénzügyi ellenőrzésnek szentelt fejezet bemutatja a különböző ellenőrzési típusokat. Az ellenőrzési folyamatban egyre meghatározóbb szerephez jutnak az érdekhordozók, valamint az új ellenőrzési paradigmát jelentő corporate governance, amely az érdekhordozók testületi irányító szervezetének követelményei szerinti irányító, ellenőrző és szabályozó tevékenységet jelent. Az ellenőrzési folyamatok szabályozottságának növelése irányában hat a nemzetközi számviteli (IFRS és GAAP) és statisztikai (pl. GSF) standardok, valamint a nemzetközi ellenőrzési szervezetek (pl. INTOSAI) kialakítása és létrehozása. A nemzetközi pénzügyi rendszer stabilitását kiemelten veszélyeztető folyamatok visszaszorításában egyre növekvő szerepe van a piacfelügyeleti intézményeknek, valamint a könyvvizsgáló, hitelminősítő szervezeteknek, illetve a prudens banki működést felügyelő nemzetközi bankfelügyeleti előírásoknak.

A pénzügyi rendszer alrendszereivel foglalkozó fejezeteket követően a nyitott pénzügyi rendszerek jellemzőivel és működésével foglalkozik a Szerző. A nemzetközi fizetési mérleg pozícióinak elemzését követően kerül sor a devizagazdálkodási modellekre, illetve a konvertibilitás fogalmának bemutatására. A devizapiaci termékek és a devizapiacok működésének elemzését a nemzetközi fizetési rendszer és az országkockázat fogalmának ismertetése kerekíti le.

A nemzetközi pénzügyi rendszer működésével foglalkozó fejezet áttekintést nyújt a II. világháborút követő időszak monetáris történetéről. A fejezet első része a Bretton Woods-i rendszer, valamint a Nemzetközi Valutaalap és a Világbank működését ismerteti, majd az Európai Unió tagállamainak a gazdasági és monetáris unió létrehozására irányuló

erőfeszítéseit tárgyalja, kiegészítve a közös költségvetés létrehozásának történetével és működésével.

A könyv tipográfiaiailag is igényes megjelenésű, a tankönyvként történő használatot lényegesen segítik a gyorsabb eligazodást szolgáló piktogrammok. A könyv törzsanyagától jól elkülönítettek az olvasmányként szolgáló kiegészítő anyagok. Emberi közelségbe kerül a pénzügyi ismeretanyag, amikor neves közgazdászok, gondolkodók egyes témákról vallott nézeteit ismerteti meg az Olvasó az „arcélek” jelölésű olvasmányokban.

A könyv a felsőoktatás különböző szintű képzéseiben tankönyvként használható, s az egyes képzési szintek igényeinek megfelelő ismeretanyagot főiskolai, egyetemi és doktori tanulmányok törzsanyagaként tipográfiaiailag szintén eltérően jelöli.

A kötet használhatóságát jól segíti a fejezetenként elkülönített irodalomjegyzék, valamint a kötet végén található glosszárrium a felhasznált fogalmak angol nyelvű eredetijének feltüntetésével és magyarázatával, a fejezetek végén felsorolt ellenőrző kérdésekkel, valamint a korszellemnek megfelelő internetes keresőfeladatokkal. A kötet ismeretanyagának nem lezárt jellegét jelzi az a tény, hogy minden fejezet végén felsorolásra kerültek vitakérdések is, ami a tanulási folyamat kreatív alakítására nyújt segítséget tanulók és oktatók számára egyaránt.

Zsúgyel János
Egyetemi adjunktus
Miskolci Egyetem
Európa Gazdaságtana Intézet